

Hallintovaliokunnan mietintö n:o 13 hallituksen esityksestä laiksi kuntien kantokykyluokituksen toimittamisesta vuosiksi 1994 ja 1995

Eduskunta on 18 päivänä toukokuuta 1993 lähettänyt hallintovaliokunnan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen n:o 64.

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina ylitarkastaja Rainer Alanen ja ylitarkastaja Pekka Järviö sisäasiainministeriöstä, finanssisihteeri Marja Tuovinen valtiovarainministeriöstä ja tutkimuspäällikkö Aino-Elina Mäkimattila Suomen Kunnallisliitosta edustaen myös Suomen Kaupunkiliittoa ja Finlands svenska kommunförbundia.

Hallituksen esitys

Hallituksen esityksessä ehdotetaan säädettäväksi erillinen laki kuntien kantokykyluokituksen toimittamisesta vuosiksi 1994 ja 1995. Lain mukaan kunnat sijoitetaan vuosiksi 1994 ja 1995 niille vuodeksi 1993 vahvistettuihin kantokykyluokkiin. Vuoden 1995 alusta lukien voimaan tulevan kuntaliitoksen myötä laajentuvan kunnan tai liitoksella muodostettavan uuden kunnan kantokykyluokka määräytyisi kuitenkin kuntien kantokykyluokituksista vuonna 1985 annetun lain mukaisesti.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen kun se on hyväksytty ja vahvistettu.

Valiokunnan kannanotot

Kuntien kantokykyluokituksista annetun lain (649/85) mukaan valtion ja kuntien välistä kustannustenjakoa varten sekä käytettäväksi muutoin kuntien taloudellisen kantokyvyn määrittämisen perusteena vahvistetaan kuntien kantokykyluokitus kalenterivuodeksi kerrallaan edellisen vuoden lokakuun loppuun mennessä.

Kuntien valtionosuusjärjestelmän uudistamisen yhteydessä säädettiin laki kuntien kantokykyluokituksen toteuttamisesta vuodeksi 1993

(691/92). Kunnat siirrettiin lain mukaan vuodeksi 1993 niille vuodeksi 1992 vahvistettuihin kantokykyluokkiin. Kuntaliitosten johdosta laajentuneiden viiden kunnan osalta toimitettiin kuitenkin erikseen kantokykyluokitus vuodeksi 1993.

Kantokykyluokitus vaikuttaa edelleen uudessa valtionosuusjärjestelmässä siten, että kuntien tehtäväkohtaiset valtionosuudet on porrastettu kantokykyluokissa 6—10 ja yleinen valtionosuus luokissa 1—5. Investointeihin myönnettävät valtionavut on porrastettu luokissa 1—10.

Kantokykyluokitus perustuu pääasiassa kuntien tilinpäätöksiin. Tilinpäätöstietoja kerätään normaalisti kolmelta luokitusvuodelta edeltävältä vuodelta. Keskeisin luokan määräytymisperuste on kunnan veroäyrimäärä asukasta kohti. Vaikka valtionosuusjärjestelmässä pyrittiin mahdollisimman hyvään ennustettavuuteen, on järjestelmä kuitenkin niin monimutkainen, että ennen sinänsä tarpeellista kantokykyluokitusjärjestelmän uudistamista on tarpeen saada kokemuksia uudesta valtionosuusjärjestelmästä. Kahden vuoden seurantatiedot uudesta järjestelmästä ovat käytettävissä toimitettaessa kantokykyluokitusta vuodeksi 1996.

Kantokykyluokituksessa sovellettava tasapainosääntö edellyttää, etteivät korotettavien ja alennettavien kuntien yhteenlasketut asukasluvut olennaisesti poikkea toisistaan. Nykyisessä taloudellisessa tilanteessa olisi vaikea löytää kuntia, joissa luokan korottaminen ei aiheuttaisi huomattavaa painetta myös veroäyriin korottamiseen.

Valiokunta pitää hallituksen esitystä koskien kuntien sijoittamista vuosiksi 1994 ja 1995 niille vuodeksi 1993 vahvistettuihin kantokykyluokkiin perusteltuna ottaen edellä lausutun lisäksi huomioon verojärjestelmässä vuonna 1993 tapahtuneet ja vuodelle 1994 suunnitellut muutokset. *Samalla valiokunta edellyttää hallituksen huolehtivan siitä, että ryhdytään valmistelemaan nykyisen kantokykyluokitusjärjestelmän uudista-*

mista tai korvaamista uudella kuntien taloudellista asemaa tasaavalla järjestelmällä ottaen huomioon muun ohella valtionosuusuudistuksesta saatavat kokemukset.

Vuoden 1995 alusta mahdollisesti voimaan tulevien kuntaliitosten osalta laajentuvien kuntien tai liitosten myötä muodostuvien uusien kuntien osalta ehdotetaan esityksessä toimitettavaksi luokitus kuntien kantokykyluokituksesta annetun lain 5 §:n mukaisesti. Kuntien kantokykä olisi näin ollen arvioitava pitämällä tarkastelujaksoneu luokituksen toimittamisvuotta ja sitä lähinnä edeltäneitä kolmea vuotta, jolloin osa tarkastelujaksosta koskisi valtionosuusuudistusta edeltävää aikaa. Tästä syystä valiokunta

ehdottaa lakiehdotuksen 3 §:ään lisättäväksi uuden 2 momentin, jonka mukaan kantokykyluokituksen perusteena pidettävä tarkastelujakso käsittäisi valtionosuusuudistusta edeltävät vuodet 1990—1992.

Hallituksen esityksessä mainituista syistä ja saadun selvityksen perusteella valiokunta pitää lakiehdotusta tarpeellisena ja puoltaa sen hyväksymistä valiokunnan ehdottamin muutoksin ja kannanotoin.

Valiokunta ehdottaa kunnioittaen,

että lakiehdotus hyväksyttäisiin näin kuuluvana:

Laki

kuntien kantokykyluokituksen toimittamisesta vuosiksi 1994 ja 1995

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 ja 2 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

3 §

(1 mom. kuten hallituksen esityksessä)

Laajentuvan tai muodostuvan uuden kunnan taloudellista kantokykä arvioidaan 1 momenttia

sovellettaessa poiketen kuntien kantokykyluokituksesta annetun lain 4 §:n 6 momentista (690/88) pitämällä tarkasteluajanjaksona vuosia 1990—1992. (uusi 2 mom.)

4 ja 5 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

Helsingissä 9 päivänä kesäkuuta 1993

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Väistö, varapuheenjohtaja Varpasuo, jäsenet R. Aho,

Enestam, Korva, Laakkonen, Liikkanen, Markkula, Pulliainen, Saario, Ukkola, Urpilainen ja Vähänäkki sekä varajäsen Ihmäki.

Vastalause

Kantokykyluokitus on aiheuttanut ongelmia ja epätasa-arvoa kuntien välillä. Vääristymiä on syntynyt myös valtionosuusuudistuksen toteuttamisen yhteydessä.

Talouden lama ja massatyöttömyys ovat kohdelleet kuntia eri tavoin. Verotulojen romahdettua kunnat, joissa verotulojen osuus on suuri ja valtionosuuksien pieni, ovat menettäneet talou-

dellista kantokykyyään enemmän kuin muut kunnat. Kantokykyluokituksen uudelleenarviointi onkin nyt perusteltua ja siihen on ryhdyttävä välittömästi.

Kahden vuoden lykkäys kantokykyluokituksen suorittamisessa jäädyttää vääristymät nykyiselleen. Kantokykyluokituksen jäädyttäminen vuotta pidemmäksi ajaksi vaikeuttaa myös val-

tionosuusuudistuksen yhteydessä sovitun tasapainottumisaikataulun toteutumista.

Valtion kunnille suunnattujen tulonsiirtojen vaikutukset kuntien väliseen tulontasaukseen tulee uudessa tilanteessa nopeasti selvittää. Nykyinen järjestelmä ei vastaa muuttuneita olosuhteita.

Me allekirjoittaneet yhdyimme hallintovaliokunnan mietintöön sisältyvään ponteen, joka edellyttää pikaisen selvitystyön käynnistämistä

kantokykyluokituksen korvaamiseksi yksinkertaisemmalla järjestelmällä.

Edellä olevaan viitaten esitämme, että kantokykyluokitus jäädytetään vain vuodeksi 1994.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että valiokunnan mietintöön sisältyvä lakiehdotus hyväksyttäisiin näin kuuluvana:

Laki

kuntien kantokykyluokituksen toimittamisesta vuonna 1994

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Poiketen siitä, mitä kuntien kantokykyluokituksesta annetussa laissa (649/85) säädetään, toimitetaan kuntien kantokykyluokitus *vuonna 1994 (poist.)* siten kuin tässä laissa säädetään.

2—5 §

(Kuten valiokunnan mietinnössä)

Helsingissä 9 päivänä kesäkuuta 1993

Kari Urpilainen
Matti Vähänäkki

Erkki Pulliainen
Raila Aho

